

DİĞİTAL KULLANAN KALPHASTALARININ İLAÇ VE KULLANIMINA İLİŞKİN BİLGİLERİNİN SAPTANMASI

Sevim KALKAN*

Kamile ALTINTUĞ**

Salim GÜNGÖR***

ÖZET

Bu araştırma Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma ve Eğitim Hastanesi Kardiyoloji Servisinde yatan digital kullanan kalp hastalarının ilaç ve kullanımına ilişkin bilgilerini değerlendirmek amacı ile tanımlayıcı olarak planlanmıştır.

Verilerin değerlendirilmesi sonucunda hastaların digital ve kullanımı konusunda bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu ve hastaların tedavileri hakkında bilgilendirilmelerinde hemşirelerin etkin rol oynamadıkları saptanmıştır.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda uygun önerilerde bulunulmuştur.

GİRİŞ

Kalp yetmezliğindeki öne mind e n dol ayı dig ital ilaçları 200 yılı aş kın bir s üredir kal p has ta lıkla rın da yaygın olar ak k ulla nıl malü a d ır. Bununla birlikte dig ital ilaçları tedavi edici ve toksik doz sınırları nın d ar olması nedeniyle tehlikeli de olab ilmekte dir. Emn iyet sınırları dar olduğu için kullanılmal a rı s ıra s ında kolaylıkla toksik belirtiler çıka bil mektedir. Özellikle yaşlı ve ilerlemiş kal p ha s ta lığı olanlar, ciddi aritm i-

---

* Sel çu k Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Öğretimi Görevlisi

** Selçuk Üniversitesi Sağlık Hizmetleri M.Y.O. Öğretimi Görevlisi

*** Selçuk Üniversitesi Sağlık Hizmetleri M.Y.O. Müdürü (Doç.Dr.)

**** Bu araştırma 1995 ö ,gr eli m y ılın da Bilim Uzmanlığı Lczi ol ar ak k ab u l edil m iş ti r.

ler i veya akut miyo kard infarktüs ü olan has talar dig ita l zehirlenmes ine ya tkın olmak tadır (1. 2. 4. 5. 9).

Digita l ku llan a n kalp has talarında in loks ika syon belirti le rin in gözden kaçırılma sı ve bu teda vinin d eva m e tti rilmes i ile öld ü r ücü kom p- lika syo nlar orta ya çıkmak ta dır. Digita l in tok s ika syonu görü le n has ta la r- d a ölü m oranı ciddi boyutlarda olma ktadır. Ya pılan çeş itli ça lış mala rda digita l k ulla nan has ta la n n zehirle n me sıkl ı ğın in %8-20 oldu ğu. bu has - ta la rda ölüm oranının ise %7-50 a ra sında de ği ş ti ğ i sa p t a n mış tır (2. 5, 6).

Oigita l k ulla na n kalp has ta la n ele k tro lit d en gesizlikleri. has tal ık- la r. ila ç la r ve bünyesel özellikler gibi d igitale d uya rlılı ğı a rtı ra n nedenler. ila ç ve tedavi hakkında yeters iz bilgilendir ilm e ve tedavinin gerektirdi ğ i koş u l lara uyum göstermeme nedeni ile in tok s ika syon gibi cidd i b ir probleml e ka rşı ka rşı ya kalabilmektedir (2).

He mş ire le r has ta d a vran ışı ü zerinde büyü k ölçüde eUt ili ola bil- mektedir. Tedavin in he r aş a ma sında hastalarına önerile rde bu lun ma k ve on lar ı bilgilend ir m ek için bilgi ve beceris ini ku llan mal ı dır. Ayn ca he mş iren in sa ğ lık e ğ itimci si olarak öne mli bir rolü vardır.

Ha s ta n in ha s ta lı ğı ve tedavis i ha kkında e ğ itim es i pro blem çıkırnı- s in i ön le mekle ve teda viye uyum göstennesin i sa ğ la ma ktadır . Bu nede n- le h as ta n in e ğ itilmes i tedav inin vazgeç ilm ez b ir pa rça s ı dır (9. 11).

MATERYAL VE METOD

Araş lım ıa Selç u k Üniv ers ites i Tıp Fak ü ltes i E ğ ilim ve Araş tırma Has ta nes i k a r diyo loji i S ervis i'nde yalan digita l ku llan an kalp ha s ta la - rının ila ç ve ku llanı m ına ili ş kin bilgilerin in sa p t a n ma s ı a m a cıy la ta n ım- lay ıcı olarak planlan mış tır .

Araş tırma nın öm ek.lcmini Ka rdi yoloji S ervis i'n de yatan en az bir ay ve d aha faz la s ü redir d igital kullanmakta olan yetişkin kadın ve ed <ek 100 ka lp ha s ta s ı o luş tu r m a k ta d ır. Araş tırma ö r n e k Jem in in se ç im inde o la s ılıks ız ö r n e k se ç im tek ni ğ i k u llanı lm ı ş tır (10). Verilerin de ğ erle n d iril mes in de yüzdelik ve ki-kar e önemlilik tes ti ku lla n ılm ı ş tır (7).

BULGULAR VE TARTIŞ MA

Tablo 1. Hastaların Tanıtıcı Özellikleri

Yaş	Sayı	%
20-39	11	11.0
40-59	40	40.0
60 +	49	49.0
Cinsiyet		
Kadın	54	54.0
Erkek	46	46.0
Eğitim Durumu		
Okur-yazar	13	13.0
ilkokul mezunu	38	38.0
Orta dereceli okulu mezunu	11	11.0
Yüksek okul mezunu	4	4.0
Okuryazar değil	34	34.0
Toplam	100	100.0

Tablo 1 içinde listelenen hastaların çoğunluğunun (%49) 60 ve üzeri yaş grubunda olduğu görülmektedir. Genç yaş grubunda hasta sayısının az olması, kalp hastalığının daha çok orta yaş ve yaşlılar için hastalığı olduğu bilgisini desteklemektedir (8). Örneklem alınan hastaların %54'ü kadın %46'sı erkektir. Hastalarının eğitim durumlarına bakıldığında %38'inin ilköğretim mezunu %34'ünü ise okur-yazar olmadığı görülmektedir.

Tablo 2. Hastaların Tedavileri ile İlgili Bilgilendirilme Durumları

Tedavi konusunda bilgilendirilme	Sayı	%
Evet	32	32.0
Hayır	68	68.0
Bilgiyi kim verdi		
Doktor	32	32.0
Hemşire		
Toplam	100	100.0

Has talanın %68 'inin tedavileri konusunda hiç bilgilendirilmediği. Bilgilerle ilgili ise bilginin doktor tarafından verildiği. Hemşirelerin eğitime katılmadıkları görülmektedir (Tablo 2). Hastalara tedavi hakkında yeterli eğilimin verilmesi gereği ve bu eğitimin verilmesinde hemşirelerin de sorumluluğu olduğu unutulmalıdır.

Tablo 3. Hastaların Digital ilaçla ilgili Bilgilerin Dağılımı

	Sayı	%
Digitalin etkisi nedir		
Bilen	22	22.0
Bilmeyen	78	78.0
İlaç dozu unutulduğunda tedavi ne şekilde etkilenir		
Bilen	15	15.0
Bilmeyen	85	85.0
İlaç fazla alındığında ne olabilir		
Bilen	23	23.0
Bilmeyen	77	77.0
Digitalin vücuttan atılımı ne yolla olmaktadır		
Bilen	23	23.0
Bilmeyen	77	77.0
Kan digital seviyesini ölçtürüyorsunuz		
Ölçtüren	6	6.0
<u>Ölçtürmeyen</u>	94	94.0
Toplam	100	100.0

Tablo 3 'de hastaların digital ilaçla ilgili bilgilerinin dağılımı görülmektedir. Hastaların yalnızca %22'si ilacın kalp üzerine ne şekilde etkili olduğunu bilmekte. %78'i hiç yanıt verememektedir. Hastaların çoğunluğunun bilinçsiz ilaç kullanıldığı ve ilacın beklenen etkisinin olduğu bilmedikleri anlaşılmaktadır. Digitalin dozu unutulduğunda tedavinin ne şekilde etkilendiği sorusuna hastaların %15'i beklenen yanıt vermiştir. Hastaların tamamı digitalin yan etkilerini bilmemektedir. Mastajar ilacının etkilerini bilmedikleri için toksisitenin erken belirtilebilirini fark etmeyip gerekli önlemlerin alınması için hemşire veya

hemşireyi haberdar edemeyecektir. İlaç önerilen dozdan fazla alındığında ne gibi olumsuzluklar a neden olabileceği sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde %87'sinin bu konuda hiç bilgi sahibi olmadığı görülmektedir. Bu durum hastaların ilacın etkisi olmuyor düşüncesi ile kendiliklerinden ilaç dozunu artırma ihtimalinin olabileceğini düşündürmektedir. Hastaların %77'si ilacın atılım yolunu bilmemektedir. Digoxin'in vücuttan böbreklerle atıldığı hastalara öğretilmelidir (5). Böbrek yetmezliği olan hastalarda ilacın atılımı yavaş olacağı için digoxin zehirlenmesinin kolayca ortaya çıkabileceği unutulmamalıdır (6). Hastaların %94'ü kan digital düzeyinin ölçülmesi gerektiğini bilmedikleri için ölçtürmediklerini ifade etmektedir. Kan digital seviyesinin ölçtürülmesi digital dozunun ayarlanmasında önemli bir rehberdir. Bu kan digital düzeyini ölçtürmeleri gerektiği doktor veya hemşire tarafından açıklanmalıdır (3).

Tablo 4. Hastaların Tedavi Hakkında Bilgilendirilme ile ilgili İlaç Dozu Unutulduğunda Tedavinin Ne Şekilde Etkilendiğini Bilmediklerine Göre Dağılımı

Tedavi hakkında Bilgilendirilme	<u>İlaç dozu unutulduğunda tedavinin etkilenme durumu</u>					
	Bilen		Bilmeyen		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	8	25.0	24	75.0	32	100.0
Hayır	7	10.3	61	89.7	68	100.0
Toplam	15	15.0	85	85.0	100	100.0

$X^2= 6.658$ $SD= 1$ $P<0.05$

Tablo 4'de hastaların tedavi hakkında bilgilendirilme ile ilgili ilaç dozu unutulduğunda tedavinin ne şekilde etkilendiğini bilmediklerine göre dağılımları verilmiştir. Tedavisi hakkında bilgilendirilen hastaların %25'i, bilgilendirilmeyen hastaların ise %10.3'ü bu soruya yanıt verebilmektedir. Tedavi hakkında bilgilendirilen hastaların bilgilendirilmeyenlere göre bilgi düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir ($X^2= 6.658$, $SD= 1$, $P<0.05$). Bu beklenen bir sonuçtur. Tedavisi hakkında bilgilendirilmeyen hastaların ilaçlarını unutup eksik doz aldıklarında tedavinin etkilenme şeklini bilmeleri belirlenmez.

Hastaların eğitim düzeylerine göre ilaç fazla alındığında ne olabileceğini bilme durumları Tablo 5'de incelenmiştir. Öğrenim görmeyenlerin %6.4'ü ilaç fazla alındığında ne olabileceğini bilirken, orta ve yüksek

öğrenim görenlerin %33.3'ü bilmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmelerde eğitim düzeyi yükseldikçe bu konudaki bilgi düzeyini yükseldiğini göstermektedir ($\chi^2 = 7.304$, $SD = 2$, $P < 0.05$). Kişilerin eğitim düzeyi yükseldikçe hekim ve hemşire ile işbirliği kurmaları kendilerine yapılan önerilerle ilgili olarak, ilaçlarını nasıl kullanacaklarını öğrenmeleri gibi durumlar ilaca uyum göstermelerini arttırmaktadır.

Tablo 5. Hastaların Eğilim Düzeylerinin İlacın Önerilen Dozdan Fazla Alınması Durumunda Ne Olabileceğini İlişkin Bilgilerin Göre Dağılımı

Eğilim Düzeyleri	ilacın fazla alındığında ne olabileceğini bilme durumu					
	Bilen		Bilmeyen		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Öğrenim görmeyenler	3	6.4	44	93.6	47	100.0
İlk öğrenim görenler	5	13.2	33	86.8	38	100.0
Orta ve yüksek öğrenim görenler	5	33.3	10	66.7	15	100.0
Toplam	13	13.0	87	87.0	100	100.0
$\chi^2 = 7.304$	$SD = 2$		$P < 0.05$			
$\chi^2 = 1.13$	$SD = 1$		$P > 0.05$			

Tablo 6. Hastaların Tedavi Hakkında Bilgilendirilmelerinin İlacın Önerilen Dozdan Fazla Alınması Durumunda Ne Olabileceğini İlişkin Bilgilerin Göre Dağılımı

Tedavi hakkında bilgilendirilme	ilacın fazla alındığında ne olduğunu bilme durumu					
	Bilen		Bilmeyen		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	8	25	24	75	32	100.0
Hayır	5	7.4	63	92.6	68	100.0
Toplam	13	13.0	87	87.0	100	100.0
$\chi^2 = 6.027$	$SD = 1$		$P < 0.05$			

Tablo 6' da hastaların tedavi hakkında bilgilendirilmelerinin ilaç önerilerinden fazla alındığında ne olabileceğine ilişkin verdikleri yanıtlar incelendiğinde bilgilendirilen hastaların %25'i, bilgilendirilmeyenlerin ise %7.4'ü ilaç fazla alındığında ne gibi olumsuz etkileri olduğunu bilmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, bilgi verilen hastaların bu konudaki bilgi düzeylerinin bilgilendirilmeyen hastalara oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır ($X^2 = 6.027$, $SD= 1$ $P<0.05$). Bu sonuç da hastalara tedavileri hakkında verilen eğitimin önemine ve gerekliliğine dikkat çekmektedir.

Tablo 7. Hastaların Eğitim Düzeylerinin ilacın Vücuttan Atılma Yolunu Bilme Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Düzeyleri	ilacın atılma yolunu bilme durumu					
	Bilen		Bilmeyen		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Öğrenim görmeyenler	8	17.0	39	83.0	47	100.0
İlköğrenim görenler	7	18.4	31	81.6	38	100.0
Orta ve yüksek öğrenim görenler	8	53.3	7	46.7	15	100.0
Toplam	23	23.0	77	77.0	100	100.0
$X^2 = 9.192$	$SD= 2$		$P<0.05$			
$X^2 = 0.028$	$SD= 1$		$P>0.05$			

Tablo 7 incelendiğinde hastalardan öğrenim görmeyenlerin %7.4'ü, orta ve yüksek öğrenim görenlerin %53.3'ü ilacın atılım yolunu bilmektedir. Bu oranlar eğitim düzeyi yükseldikçe hastaların ilacın vücuttan atılma yoluna ilişkin bilgilerinin de yükseldiğini göstermektedir. Yapılan istatistiksel analizde de eğitim düzeyleri arasında ilacın atılım yolunu bilme durumu bakımından fark olduğu bulunmuştur ($X^2 = 9.192$, $SD= 2$, $P<0.05$). Değerlendirme sonucu, eğitim düzeyi yüksekliğinin bu konudaki bilgi düzeyini arttırdığını göstermektedir. Özellikle ilacın vücuttan atılımı açısından intoksikasyon gibi ciddi bir problemi kolaylıkla ortaya çıkarabilen digital ilacının vücuttan ne yolla atıldığı eğitim düzeyi ayırd edilmeksizin her hastaya söylenmelidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre digital kullanan kalp hastalarının. digital ve kullanımı konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve hastaların tedavileri hakkında bilgilendirilmelerinde hemşirelerin etkin rol oynamadıkları saptanmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda, şu önerilerde bulunulmuştur:

1. Hastalar a ve hastanın tedavisinde n sorumlu olacak yakınlarına eğitim düzeylerine uygun, sade ve anlaşılabilir bir dille hastalıkla ilgili ve tedavilerine ilişkin sağlık eğitimi verilerek önemli hususlar vurgulanmalıdır.
2. Hastalar a verilecek sağlık eğitiminde hemşireler de sorumluluk almalıdır. Çünkü hastalara hastalıkla ilgili ve tedavileri konusunda bilgi vermek, mesleki ve ahlaki bir sorumluluktur. Verilen eğitimin etkin olabilmesi için pekiştirilmeli ve gerektiğinde hastanın öğrenmeyi evinde de sürdürebilmesi için yazılı olarak veya broşür şeklinde gerekli bilgileri alması sağlanmalıdır.

SUMMARY

This research was performed on the digital using cardiac patients at the Research and Education Hospital Cardiology Service, Medical Faculty of Selçuk University.

The study was planned as to be a descriptive study. To find out the knowledge of the digital using cardiac patients regarding the medicine and its usage.

Upon evaluating the data, the following result was found out that patients don't have enough knowledge about digital and its usage. In addition to this fact, the nurses don't take effective role in educating the patients.

As a result, the appropriate advices have been given.

KAYNAKLAR

1. Akdemir N. Bir ol L. "Digital Preparatlarının Uygulanışında Hemşirenin Sorumluluklarına İlişkin Bir Çalışma". Türk Hemşireler Dergisi. No: 2. 1979. s: 3-7.

2. Akpınar N. Digital Zehirlenmesi. Ayın Kitabı. İınır. Ege Ün. T1p Fak. 1984.
3. Conever MB. Understanding Electrocardiography Physiological and Interpretive Concepts. 3rd Ed London. The EV Mosby Company. 1980.
4. Cooke DM. "Shielding Your Patient from Digitalis Toxicity". Nursing 92. Vol: 22. No: 7. July 1992. p: 44-47.
5. Enç N. "Digital Türevlerinin Verilmesinde Hemşirenin Rolü ve Sorumlulukları". Hemşirelik Bülteni. Cilt 2. No: 8. 1987.
6. Güner İ S. Kırmılı Ö, Özer M. "Digitalis En toksikasyonu". Dokuz Eylül Ün. Tıp Fak Dergisi. Cilt:4. No: 3. Ekim 1989, s: 37-43.
7. İfabukçu A. Sağlık. Sosyal ve Fen Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik. Konya. Merhaba Ofset. 1983.
8. Kum E. Tıbbi ve Cerrahi Hastalıklarda Bakım 2. Baskı No: 4. Ankara, Hacettepe Ün. Yayınları. 1983.
9. Meissner J. Geve L. "The Risks of Digitalis Toxicity". Nursing 93. Vol: 23. No: 7. July 1993, p: 47-51.
10. Sümbül oğlu V. Sümbül oğlu K. Sağlık Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri. Ankara. Haliboğlu Yayınevi. 1988.
11. Williams B. "Medication Education". Nursing Times. Vol: 87. No: 29. July 1991. p: 50-52.